

Nykyhetkellä noudatettavan politiikan suuntaviivoista.

Ministeri V. Tannerin puhe sos.-dem. lehtimiehille

Elannon hallintoneuvoston huoneistossa 18.1.1942.

Hyvät puoluetoverit.

Puoluesihteri mainitsi, että tarkoituksena on antaa selostus kotimaisista oloistamme ja lähinnä sosialidemokraattisen puolueen nykyhetken asenteesta. Katsoin kuitenkin, että on hyödyllistä saada jonkinlaista taustaa tällaiselle katsaukselle. Siinä mielessä on syytä aluksi jonkin verran selostaa asemaa muualla maailmassa.

Kaikki ovat tietoisia siitä, että kaksi ja puoli vuotta takaperin alkanut suursota on aivan viime viikkoina saanut melkoisesti uusia muotoja. Onhan syntynyt kokonaan uusi sota-alue, Tyynivaltameri, jossa Japani käy sotaa niin hyvin Yhdysvaltoja kuin Englantia vastaan. Toiselta puolen ovat Saksa ja Italia läntisellä pallonpuoliskolla julistaneet sodan Yhdysvaltoja vastaan, joten tämä vastakohtaisuus on muodollisesti järjestetty. - Par'aikaa on sota kiivaimmin käynnissä Tyynellä valtamerellä ja Venäjän rintamilla. On kuvaavaa, että Saksa puhuu propagandassaan mieluummin siitä, mitä Tyynellä valtamerellä tapahtuu, ja Englanti taas mieluummin siitä, mitä Venäjän rintamalla tapahtuu. Tämä tavallaan jo antaa ymmärtää, minkälainen sota-onni kummallakin taholla on.

Japanilaiset ovat rynnistäneet voimakkaasti ja siitä voi aiheutua Englannin imperiumin hajoaminen. Nyt jo havaitaan, että Australia pyrkii siitä eroon tehden sotaliiton Yhdysvaltain kanssa. Eteläafrikassa on tämänpäiväisten sanomalehtitietojen mukaan ollut kireää äänestys parlamintissa. Vain 81 äänellä 56 vastaan on päätetty edelleen pysyä imperiumin yhteydessä. Hertzogin puolue saa siellä ilmeisesti suuresti jalansijaa. Ja kun Japanin hyökkäys ulottuu aivan Intian rajoille, on mahdollista, että Intiassakin syntyy levottomuuksia ja Englannin tärkein kolonia siten voi joutua uhanalaiseksi. Siellä käy siis Englannille ja samoin Yhdysvalloille tavattoman huonosti.

Mitä Venäjän rintamaan tulee kuulitte siitä eilen verrattain yksityiskohtaisen kuvauksen. Se oli kuitenkin jonkin verran kaunis-

teltu. Saksan ei käy nyt ollenkaan hyvin Venäjän rintamilla. Krimillä ovat venäläiset onnistuneet saamaan huomattavasti jalansijaa ja uhkaavat ne siellä erinäisiä saksalaisten yhteyksiä. Mutta varsinkin se pihtiliike Moskovon länsipuolella, jossa on parikin läpimurtoa - pohjoispuolella Rshewin lähellä ja etelämpänä Moshaiskin seuduilla - uhkaa vakavasti Saksan yhteyksiä. Jokseenkin ilmeistä on, että saksalaisten täytyy vetäytyä sieltä huomattavasti länteen päin, uhrata Moshaiskin kaupunki ja ehkä vielä Smolensk, ennennkuin perääntyminen on päättynyt. Saksalaiset ovat vetäneet liian paljon väkeään pois rintamalta ja ovat pystymättömiä käymään talvisotaa.

Meitä kiinnostaa Saksan rintamalla enimmänsä se osa, mikä on Suomen rajaa lähinnä, toisin sanoen Laatokan eteläpuolella oleva rintama. Siinä on saksalaisten ollut perädyttävä paljon. Oltuaan jo Tihvinän herroina, ovat he saaneet muodostaa rintaman Olhavan jokea pitkin. Sen itäranta on kokonaan venäläisten hallussa ja joitakin läpimurtoja, tai, niinkuin sotilaat sanovat, sisäänmurtoja on jo joen länsirannallakin tehty. Onnistutaanko saksalaiset ajamaan pois, se tulee nähtäväksi. Siellä on joka tapauksessa saksalaisilla kovat olot. Kiila Pähkinänlinnan ja Olhavanjoen välillä on kapea ja jos saksalaiset siitä tungetaan pois, on venäläisillä jälleen rautatieyhteys Pietariin. Mitä se merkitsee Suomelle, sen voi jokainen itse laskea.

Samaan aikaan kuin tällaisia sotilaallisia tapahtumia on ollut, on myös diplomaattinen toiminta ollut hyvin voimakasta. Washingtonin neuvotteluissa on nähtävästi enemmän puhuttu kuin tehty. On koetettu muodostaa jonkinlaista uutta kansainliittoa, johon on saatu emigranttihallituksia sekä Keski- ja Etelä-Amerikan valtoja mukaan. Vallan suurta voimien lisäystä ei sillä ole hankittu, Ainoa, mikä on ollut asiaa, on ollut sodankäynnin johdon keskittäminen. Jos siinä onnistutaan, tulee se tietysti tuottamaan tuloksia.

Meitä kiinnostavat neuvottelut Moskovassa enemmän, varsinkin siinä suhteessa, mitä siellä on päätetty sodan jälkeisestä olojen järjestelystä. Siitä on annettu hyvin epämääräisiä selostuksia. Monelta taholta tulleiden tietojen mukaan olisi Neuvostoliitto vaatinut itselleen vapaita käsiä laajassa osassa Eurooppaa, alkaen Suomesta, jatkuen Baltian maihin, Puolaan ja Romaniaan. Vieläpä Dar-

danelleihin ja Persiaan saakka, saadakseen vapaan läpikulun Persianlahdelle. Tätä tietoa levittää varsinkin Saksa propagandassaan mielellään, levitellen kauhukuvauksia siitä, mitä kaikkea Englanti on luvannut. Englanti puolestaan on nähtävästi vaikeassa asemassa, koska se ei voi peruuttaa eikä vahvistaa näitä tietoja. Meidän ulko-ministeriömme on koettanut onkia varmuutta siitä, mitä Moskovassa todell on päätetty. Kaikki meidän lähetystömme ovat siinä suhteessa koettaneet tehdä tiedusteluja, mutta vastaukset ovat hyvin epämääräisiä. Ei näy olevan täyttä selvyttä siitä, mitä Moskovassa todella on päätetty. Ilmeistä kuitenkin on, että Englannin on ollut pakko tehdä joitakin myönnytyksiä; ovatko ne olleet niin pitkälle meneviä kuin Saksa tahtoo väittää, on epäselvää.

Mitä Suomen sotilaalliseen asemaan tulee, niin siitä teille myös eilen annettiin yksityiskohtainen selostus. Siitä kävi selville, että nyt on eräänlainen pysähdystila sotatoimissa. Sikäli kuin Karjalan Kannaksesta on kysymys, ei siellä ole moneen kuukauteen liikkauttakaan. Eivät siellä venäläisetkään ole paljon antaneet elonmerkkejä itsestään, paitsi milloin kuuluisa Tottlebenin linnoitus joskus ampuu jonkin laukauksen. - Syvärin rintamalla on sensijaan ollut alituisen pieniä kahakoita. Varsinkin ne taistelut, joita käytiin Syvärin joen niskassa Ostan ja Goran luona, olivat jonkin verran vakavampia. Siellä on hyökkäykset kuitenkin lyöty takaisin ja nyt siellä on parin viikon aikana ollut rauhallista. - Karhumäen luona rintama niinkään jäykistyy. Mitenkään siellä tapahtumat kulkevat, sitä selostettiin eilen oikein kartan avulla.

Kaikesta tästä näkee, että Suomen rintamat ovat nyt jäykistyneet, että meidän taholtamme ei enää pyritä eteenpäin, mutta että venäläiset sensijaan koettavat häiritä. Emme kuitenkaan voi tuudittautua turvallisuuden tilaan koska kaikki riippuu siitä, miten saksalaisten rintamat kestävät. Jos Pietari olisi kukistunut, olisi meillä aivan toisenlainen asema. Jos taas Pietari saa vapaan ulospääsyn rautateitse, voi meilläkin asema muuttua aivan ratkaisevasti. Silloin voi odottaa, että Karjalan Kannaksella alkavat uudet hyökkäykset. Syvärillä jokseenkin varmasti niinkään. Ja eiköhan se innostuta venäläisiä pohjoisempanakin uusiin hyökkäyksiin.

Edelleen meillä on melko arkana paikkana Pohjola. Siitä, mitä

suunnitelmia Englannilla ja Neuvostoliitolla siellä on, ei ole varmoja tietoja, mutta sotilaspiireissä pidetään asemaa siellä jonkin verran vakavana. Ne maihinlaskuyritykset, joita Englanti on tehnyt Norjassa, ovat siinä suhteessa oireellisia. Niiden on katsottu olevan jonkinlaisia harjoituksia, joissa otetaan selvää, mitenkä tällainen maihinlasku onnistuu. Sotilaspiireissä pidetään mahdollisena, että englantilaiset suorittavat vakavampia maihinlaskuja jossakin Lofotenin ja Lyngø-vuonon luona, että Venäjän laivasto, joka Pohjoisella Jäämerellä on koskematon, samaan aikaan voi alkaa Varangin vuonossa hyökkäyksiä ja että ehkä edelleen jostakin Murmanskin tienoilta hyökätään maitse, näin yrittäen saada koko tuen pohjoisen n.k. "kalotin" haltuunsa. Tämähän ei ole mahdotonta, varsinkin kun ollaan tietävinään, että Englannilla ja Yhdysvalloilla on Islannissa viisi divisioonaa harjoitettua sotaväkeä, jotka ovat tottuneet hiihtämään.

Suomi on jälleen joutunut toisellakin tavalla hyökkäyksen kohteeksi. Meitä muistetaan ahkerasti radiossa ja sanomalehdistössä rauhanpropagandan hyökkäyksillä. Länsivalloilla näyttää edelleen olevan tarve koettaa saada Suomi solmimaan rauha Neuvostoliiton kanssa. Tässä tarkoituksessa saamme vastaanottaa päivittäin ja kaikilta tämän yhtymän propagandakeskuksista käsin radiolähetyksiä, joiden tarkoituksena on saada Suomi tällaiseen rauhaan pehmitetyksi. Olojamme kuvataan huonoiksi, pelotellaan tulevaisuudella ja koitetaan saada kansa ajattelemaan rauhantekoa. On selvää, että meillä ei tällaiseen rauhaan nykytilanteessa ole mitään mahdollisuuksia. Me emme voi ymmärtää, kuinka me maantieteellisessä asemassamme ja nykyisessä sotatilanteessa voisimme tulla toimeen, jos me jättäytyisimme ulkopuolelle Saksan vaikutuspiirin ja sen avun, mitä Saksasta on viime aikoina saatu ja jota edelleen toivotaan.

Länsivalloilta ei ole minkäänlaista mahdollisuutta saada elintarve- tai muuta apua yhtä vähän kuin sotilaallista suojaa. Selvää on lisäksi, että tällaiseen rauhantekoon kuuluisi myös vaatimus saksalaisten joukkojen poislähtettämisestä Suomesta. Tällaiseen ei myös ole mitään mahdollisuutta ja tuskin varaakaan. Nämä joukot suojelevat Pohjois-Suomea ainakin niin hyvin kuin osaavat.

Oli hyvin mielenkiintoista joku päivä takaperin kuulla, mitä Yhdysvaltain entinen presidentti Hoover on Procopélle sanonut täl-

laisesta rauhasta. Se kulkee toiseen suuntaan kuin mitä sieltä käsin yleensä on saatu kuulla. Kysyttyään voisiko Suomi tehdä rauhan saksalaisten nyt vetäydyttyä maasta ja Procopén selitettyä, etteivät ne ole lähteneet (siellä on levitetty juttua, että saksalaiset olisivat lähteneet Suomesta), Hoover sanoi uskovansa Suomelle tulevan paremman aseman ja otollisemman tulevaisuuden rauhan tekoon keväällä, kun otaksumansa mukaan Saksa ja Japani yhtäaikaisesti hyökkäävät Venäjälle ja Saksan joukot ehkä joutuvat Suomesta muualle. Hänen mielestään on myös mahdollista, että Stalin jo sitä ennen tekee rauhan (Saksan kanssa). Tällaista kehitystä oli hänen mielestään odotettava. Oli koetettava välttää Yhdysvaltain ja Suomen väliin katkeamista, missä suhteessa Hoover lupasi koettaa myötävaikuttaa. Suomen olisi vältettävä esityksiä, jotka pakottaisivat Yhdysvallat selittämään Suomen vihollismaaksi. Ei esimerkiksi olisi vaadittava periaatteellista selitystä, että Suomi ei ole vihollismaita koskevan lainsäädännön alainen, koska selitys voisi käydä meitä vastaan, vaan koetettava järjestää tähän kuuluvia ja muita käytännöllisiä tapauksia tapaus tapaukselta. Hoover sanoo luotettavalta taholta kuulleen Stalinin vaatineen Edeniltä rauhanjärjestelyssä koko Fenno-Skandiaa Venäjälle.

Ainakin tällä hetkellä näyttää jokseenkin toivottomalta edes yrittää kaavailla rauhantekoa. Sitä ei pystyttäisi tekemään eikä sitä uskallettaisi tehdä, koska ei vastustajaan kuitenkaan voisi luottaa. Mutta kun sota, niin hyvin yleismaailmallinen kuin meidän omakin sotamme näyttää jatkuvan odotettua pitemmälle ja muodostuvan melkein normaaliksi tilaksi, pakottaa se meidät pysähtymään, ajattelemaan asemaamme, tarkastamaan kompassia ja harkitsemaan, olemmeko oikealla tiellä. Tällaista tarkastelua suoritettaessa monet ovat taipuviaisia perustamaan menettelynsä laskelmointiin siitä, kumpi puoli tulee voittamaan maailmansodan. Sen mukaisesti ollaan taipuvaisia järjestämään meidänkin asemamme, jotta ei oltaisi vieraan hevosen selässä silloin, kun rauhantekoon mennään.

Jos koettaa saada itselleen käsitystä siitä, kumpi puoli voittaa maailmansodassa, voi siinä ottaa monia tekijöitä määrääviksi. Ne, jotka mielellään kuvittelevat, että Englanti ja Yhdysvallat voittavat, panevat painoa varsinkin sillä puolen olevien valtojen

asukaslukuun, raaka-aineiden saantimahdollisuuksiin, taloudellisiin resursseihin j.n.e. Edelleen ne laskevat Saksalle minuspuoleksi sen, että sillä on hallittavanaan useita levottomia vallattuja alueita, jotka minä hetkenä tahansa ovat valmiita nousemaan kapinaan.

Näistä edellytyksistä voi tietysti olla eri mieltä. Eihän jonkun valtaryhmän asukasluku mitään merkitse. Ei väestö taistele. Armeijan suuruus ja kunto ovat määrääviä. Raaka-ainevarastojen hyöty taas riippuu siitä, saadaanko ne mobilisoiduksi ja kuljetetuksi. Raaka-ainetilanteessa on muuten tapahtunut huomattava muutos varsinkin sen jälkeen, kun Saksa on saanut haltuunsa osan Venäjää ja kun toiselta puolen Englanti ja Yhdysvallat ovat menettäneet niinkin tärkeitä raaka-ainelähteitä kuin Tyynen valtameren eteläosat ja sen saaristot. Taloudelliset resurssit tietysti ovat hyvin tärkeitä, jos ne voidaan hyödyllisesti käyttää. Ei ole varsin helppo esim. Yhdysvaltain saada lyhyessä ajassa koko sitä varustusohjelmaa toteutetuksi, minkä Roosevelt äskettäin on kongressille esittänyt.

Minä olen monta kertaa kuullut niiden, jotka laskevat liittovaltojen voittavan, vetoavan siihen, mitä Kreikan pääministeri Venizelos edellisen maailmansodan aikana sanoi huomauttaessaan: "laskekaa vähän yhteen, laskekaa kenellä on raaka-aineita ja taloudelliset resurssit, se puoli voittaa varmasti". Ja koska hän silloin oli oikeassa, niin kuvitellaan, että niin käy nytkin. On kuitenkin otettava huomioon, että asema on nyt ratkaisevasti toinen kuin silloin. Nythän on ensinnäkin Ranska pois länsivaltain rintamalta. Italia ja Japani ovat kokonaan toisella puolella. Nenhän olivat silloin länsivaltajien puolella, nyt ne taistelevat Saksan rinnalla. Neutraaleja maita ei nyt juuri ensinkään ole. Tällä kertaa ne ovat pääasiallisesti tulleet vallatuiksi. Niin hyvin Saksalla kuin Japanilla on huomattava etumatka, jota ne tietysti koettavat käyttää hyväkseen.

On selvää, että on hyvin epävarmaa yrittääkään saada tässä asiassa itselleen selvyttä. Olen kuitenkin eräässä aikaisemmassa tilaisuudessa esittänyt ajatuksen, että tonnisto lopulta määrää kaiken. Ellei ole riittävästi tonnistoa, ei joukkoja eikä raaka-aineita saada kuljetetuksi. Ja jos tonnistoa voidaan hävittää enemmän kuin sitä ennätetään rakentaa, niin se luultavasti ratkaisee sodan käynnin.

On syytä sivumennen mainita, mikä on Englannin tapa ollut kautta vuosisatojen. Se on aina koettanut ylläpitää Euroopan mannermaalla valtiollista tasapainoa ja saada käytettäväkseen mannermaajoukkoja miekkasamaan. Tätä varten se on säännöllisesti liittoutunut toiseksi vahvimman mannermaavallan kanssa vahvinta mannermaavaltaa vastaan. Ja tuloksena on aina ollut, että tämä toiseksi vahvin valtio on taistelussa hävinnyt. Niin kävi m.m. viime maailmansodassa. Silloin hävisi liittolainen Venäjä. Nyt on käynyt Ranskan samalla tavalla. Ja ilmeisesti Venäjä, joka tällä kertaa on liitossa, tulee saamaan saman kohtalon.

Tämä laskelmointi siitä, kumpi maailmansodassa voittaa, oli ehkä tarpeeton sivuhyppäys, sillä käyköön sodassa miten tahansa ja laskelmoitakoon etukäteen miten tahansa, ei se sodassa voi vaikuttaa meidän kantaamme. Me emme voi sitä ottaa huomioon eikä se voi ratkaista meidän menettelyämme. Me olemme maantieteellisen asemamme ja nykyisen sotatilanteen kautta siinä asemassa, että emme voi toimia muuta kuin yhdellä ainoalla tavalla. Me emme voi esimerkiksi istua kahdella tuolilla ja veljeillä kummankin sotaa käyvän valtaryhmän kanssa; silloin varmasti putoamme tuolien väliin. Me emme voi rikkoa välejäme Saksan kanssa. Meidän täytyy niin hyvin sodankäynnin kuin taloudellisen elämän vuoksi koettaa ylläpitää suhteita siihen.

Mutta vaikka näinkin ajattelee, ei meidän sosialidemokraatteina liene syytä hyväksyä kaikkea sitä, mikä nyt tapahtuu ja varauksetta olla siinä mukana. Kun tämä muodostaa oman lukunsa, on syytä aluksi luoda katsaus siihen, mitenkä me sosialidemokraatit olemme nykyiseen sotaan suhtautuneet.

Tällöin on syytä palauttaa mieliin meidän kantamme silloin, kun sota alkoi. Kahdestakin tilaisuudesta, niin hyvin eduskuntaryhmästä kuin tässä huoneessa pidetyssä työväenjärjestöjen yhteishyväntalouden kokouksesta, me lähetimme terveisiä hallitukselle ja tasavallan presidentille, että sanalla kun me ymmärrämme sodan alkamisen, me pidämme välttämättömänä, että sotaa ei uloteta maan entisten rajojen ulkopuolelle. Tämä, kuten sanottu, saatettiin määrävien piirien tietoon aivan sodan alkuvaiheissa. Mutta tältä käsityskannalta vei alunperin jalat alta pois ylipäällikön tunnettu päiväkäsky heinäkuun alussa, luullakseni 11 päiväältä, jossa hän otti Itä-Karjalan asian

sodan päämääräksi ja palautti siinä yhteydessä mieliin pari kymmentä vuotta aikaisemmin tekemänsä lupauksen. Tämä herätti ainakin työväen piireissä suurta hämminkiä. Yhmittyminen sodan puolelle ja sitä tukemaan ei sen vuoksi ollutkaan yhtä yhtenäistä ja kiinteätä kuin esim. talvisodan aikana, jolloin voitiin sanoa, että sen tukeminen oli suoraan sataprosenttista. Meillä oli osittain vaikeuksiakin saada joukkoja mukaan. Olemme kuitenkin koettaneet olla lojalisia emmekä ole katsoneet voivamme häiritä sodankäyntiä, vaikka emme ajatuksissamme ole täysin hyväksyneet sitä, mitä sen jälkeen on tapahtunut. Näin on tapahtunut myös syyskuun jälkeen, jolloin entinen raja ylitettiin.

Nyt, kun sota pitkittyy ja vaikeudet kasvavat, joutuu pakostakin kiinnittämään huomiota niihin varjopuoliin, joita tässä yhteydessä on esiintynyt. Ehkä vakavinta huomiota on kiinnitettävä siihen, minkä päämaja, toisin sanoen ylipäällikkö, on viime kuukausina itselleen hankkinut. Se on hankkinut itselleen vallan päättää ei vain sotastrategiasta, vaan tavallaan myös sodan laajuudesta ja sen päämääristä. Hallitus ei ole näihin asioihin puuttunut. Se ei ole lausunut mieltään sodan poliittisista päämääristä. Kun kuitenkin sota näin pitkittyy, on selvää, että kansan voimat eivät riitä sitä käymään samalla teholla kuin tähän saakka. Meillähän on ollut mobilisoituna noin 16 %, välistä vähän enemmänkin, koko maan väestöstä. Näin voimaperäistä osanottoa sotaan ei historia aikaisemmin tunne.

Sota on vaatinut meiltä paljon. Paitsi ihmisuhreja se on raskaasti kohdannut maamme taloutta. Se on sekoittanut kuljetusolot ja saatanut lähimmän tulevaisuutenne synkkään valoon. Elintarpeista uhkaa puute, polttoaineista ei ole tietoa. Mitenkä maatalouden kevättyöt tulevat käymään, on hyvin epäselvää. Teollisuutta uhkaa pysähdys, kun se ei saa raaka-aineita. Teollisuuden pysähtyessä vienti pysähtyy. Jos meillä ei ole mitään vientiä muualle, emme jaksakaan maksaa tuontiamme. Myös maan rahatalous menee pahasti sekaisin. Puolustusmenot ovat kasvaneet, ilman että siinä suhteessa on kontrollia olemassa. Sodassa ei työskennellä budjetin mukaan, ja se jälkikontrolli, mikä on järjestetty, ei tietysti voi vaikuttaa mitään varain käyttöön.

Kun asema on tällainen, on ilmeistä, että meidän on sosialidemokraattisen puolueen taholla koetettava harkita, missä määrin me voimme kaikessa olla mukana ja onko meillä mahdollisuuksia vaikuttaa asiain

kulkuun. Mistä kaikesta me toisin sanoen voimme tästä lähtien ottaa vastuun kantaaksemme.

Mainitsen, että näistä asioista on jonkin verran, joskaan ei aivan yksityiskohtaisesti, neuvoteltu puoluetoimikunnassa. Silti se, mitä tulon esittämään, täytynee pääasiassa ainakin muodollisesti käydä minun laskuuni, sillä puoluetoimikunta ei ole toistaiseksi täsmällistytännyt ajatuksiaan.

Sosialidemokraattisella puolueella on valittavana kolme vaihtoehtoa nykyisessä tilanteessa. Ensimmäisenä vaihtoehtona olisi se, että me olemme mukana kaikissa tulevilla vaiheissa asettamatta mitään ehtoja tai vaatimuksia. Toinen mahdollisuus on siinä, että me tosin olemme mukana, mutta esitämme omat vaatimuksemme ja ehtomme. Kolmas olisi tietysti ultima ratio, nimittäin se, että me siirrymme oppositioon ja koetamme siltä käsin vaikuttaa asiain kulkuun.

Mitä ensimmäiseen vaihtoehtoon tulee, siis mukanaoloon kaikista vaiheista huolimatta, siihen meillä tuskin on mahdollisuuksia. Silloinhan toiset piirit määräisivät asiain kulun, ilman että me siihen voimme vaikuttaa. Me joutuisimme silti kaikista toimenpiteistä vastaamaan ja se saattaisi meille merkitä jokseenkin samaa kuin poliittinen itsemurha.

Sen sijaan olisi syytä pyrkiä siihen, mitä mainitsemani toinen vaihtoehto tarkoittaa. Meidän olisi koetettava muovailla omia toivomuksiamme, joiden tarkoituksena olisi tyydyttää meidän katsantokantamme, tietenkin maan yleisetua vastaavalla tavalla. Tällaiset toivomukset olisi nähtävästi esitettävä joko eduskuntaryhmän tai ehkä mieluummin hallituksessa olevien sosialidemokraattien toimesta.

Jos näihin kohtuullisiksi havaittaviin toivomuksiin ei voitaisi saada toisia piirejä mukaan, olisi kolmas vaihtoehto edessä. Meidän olisi silloin pakko siirtyä oppositioon, joka vaatisi samalla myös hallitusasemasta luopumista. Se ei tietysti ole mikään miellyttävä tulevaisuuden perspektiivi nykyisessä tilanteessa. Me olemme nähneet erään tapauksen aivan läheisessä menneisyydessä, jolloin tällä tavalla eroamisuhkalla on koetettu ajaa asiaa. Se oli silloin, kun ruotsalainen puolue koetti pika-asutuskysymyksessä eron uhkalla hoitaa asiaansa. Se hävisi asiansa, luopui hallituksesta, mutta pyrki muutama kuukauden jälkeen nöyrästi takaisin hallitukseen. Tällaisesta

oppositioasemaan joutumisesta on tietysti myös se seuraus, että koko maassa syntyy mielipiteiden eroavaisuutta. Voi tapahtua niinkin, että kansa tällaisella kohtalonhetkellä jakeantuu kahtia. Sitä käyttäisi niin hyvin ulkomaan propaganda kuin ehkä hyökkäävä vihollinen mielellään hyväkseen ja siten se voisi olla turmiollista koko maalle. On siis hyvin tarkoin harkittava, mitä esitetään ja millä ponnella se esitetään.

Tietysti olisi toivomuksia esitettäessä lähtökohtana oleva se, että sosialidemokraattinen puolue selittää kannattavansa sitä niin sanoakseni yleislinjaa, jolla maa nyt on, nimittäin, että sota on käytävä loppuun asti niin voimakkaasti kuin meillä on mahdollisuuksia ja että maan itsenäisyyden turvaaminen on asetettava kaiken muun edelle. Minkäänlainen erikoisrauhan tekeminen Neuvostoliiton kanssa ei myöskään voi tulla edes puheeksi nykyisissä oloissa. Mutta samalla, kun me näin ilmoittaisimme, voisimme esittää omaa erikoiskantamme. Siinä suhteessa haluan keskustelun pohjaksi esittää muutamia näkökohtia.

Ensinnäkin pitäisin puolestani tärkeänä, että edelleen ylläpidettäisiin sitä käsitystä, että Suomen sota on erillinen Saksan ja Neuvostoliiton välillä käytävästä sodasta. Tämän käsityksen ylläpitäminen on tietysti melkoisen vaikeata. Se voi olla melkein fiktiosen jälkeen, kun Englanti on julistanut sodan Suomea vastaan. Se käytännöllinen merkitys sillä kuitenkin on, että Suomi ei lähetä joukkojaan niille rintamille, joilla Saksa taistelee, eikä siis esimerkiksi Moskovaa vastaan, kuten Englannin propaganda useaan otteeseen on väittänyt.

Toiseksi olisi koetettava aikaansaada jotakin muutosta siinä, ettei päämajan määräämisvalta saisi siinä määrin ulottua kaikille tahoille kuin se tähän saakka on ulottunut. Siltä taholta hoidetaan lukuisasti siviilitehtäviäkin, joihin sotilashenkilöt eivät tietenkään pysty läheskään niin hyvin kuin niihin aikaisemmin tottuneet siviilivirkamiehet. Voisi ajatella, että asetettaisiin jonkinlainen sotakabinetti, hallituksen ja päämajan edustajien keskeinen sotaa käyvä valtuuskunta, joka päättäisi asioista, jotka eivät ole puhtaasti sotilaallista luonnetta. Muuten olisi melkoinen osa niistä asioista, joita päämaja nyt hoitaa, koetettava erottaa sen tehtävien

joukosta.

Kolmanneksi on meillä erittäin tärkeätä, että tiedämme, miten pitkälle sotatoimia yritetään ulottaa. Kuten edellä tuli mainituksi, elämme me lojaalisesti alistuneet siihen, että meidän aikaisempaa kantaamme ei ole otettu huomioon, vaan on puolustuksen nimessä hyökätty valtakunnan entisen rajan ylitse. Meidän olisi nyt saatava täysi varmuus siitä, että ei ainakaan nykyisiä linjoja olisi enää ylitettävä. Tätä vaatimusta tuskin kuitenkaan voinee esittää koko iankaikkisuutta koskeväksi. Jos olosuhteet sotarintamalla aivan täydellisesti muuttuvat, jos esimerkiksi Neuvostoliitto täydellisesti murskataan, silloinhan on tilaisuus ottaa asia uudelleen harkittavaksi.

Neljäntenä kohtana ohjelmassani on kysymys Itä-Karjalasta. Siinä suhteessa on todettava suurta mielipiteiden eroavaisuutta maassa. Valtavaa propagandaa käydään sen hyväksi, että Itä-Karjala olisi lopullisesti liitettävä Suomeen. Puhutaan Suur-Suomesta, Suomen heimojen yhteenkeräämisestä j.n.e. Toiselta puolen on myös olemassa huomioonotettava mielipide, jonka mukaan Itä-Karjalaa ei olisi yritettävä ainakaan lopullisesti liittää Suomeen. Mielestäni meidän olisi toistaiseksi tyydyttävä siihen, että me selitämme Itä-Karjalan tulleen tosin miehiteteksi, mutta että se on tapahtunut sotilaallisista, siis strategisista syistä eikä merkitse mitään lopullista valtausta. Lopullinen ratkaisu tulisi tapahtumaan vasta silloin, kun asema muutenkin selviää, ilmeisesti vasta lopullisessa rauhankongressissa.

Jos asettuu tälle kannalle, niin täytyisi tietysti myös toimia sen mukaan, ja se merkitsisi sitä, että emme sitoisi Suomea Itä-Karjalan asioihin enemmän kuin on aivan välttämätöntä, emmekä ainakaan ryhtyisi aloitteisiin, jotka velvoittavat pitempiaikaiseen toimintaan. Meidän ei pitäisi sijoittaa sinne rahoja, tuskin avata koulujakaan. Asutustoimintaa ei ainakaan pitäisi ryhtyä harjoittamaan. Se sitoisi meidät Itä-Karjalan kohtaloihin enemmän kuin mikään muu, koska sinne sijoitettaisiin silloin omia kansalaisiamme, joita vastaisuudessa täytyisi ryhtyä puolustamaan mahdollisia hyökkäyksiä vastaan. Toisin sanoen: mitään pysyviä laitoksia ei mielestäni pitäisi Itä-Karjalaan yrittää saada syntymään. Samalla se propaganda, jota Itä-Karjalan hyväksi on niin voimakkaasti harjoitettu, pitäisi saada, jollei muuten, niin sensuurin avulla loppumaan. Siinä tapauksessa voitaisiin meidän

kin taholtamme sitoutua siihen, että emme edes sitä vaatimatonta vastatodistelua harjoittaisi, jota tähän saakka on harjoitettu ja joka on niin synkeä mielialaa herättänyt toisella taholla. Tässä asiassa pitäisi saada syntymään jonkinlainen linnarauha.

Luultavasti olisi mahdollisuuksia - jos menemme eteenpäin listassani - saada jonkinverran supistetuksi sitä yliorganisaatiota, mikä puolustuslaitoksessamme tällä haavaa on. Meillä on monenlaisia tarpeettomakin osikuntia, jotka voisi kokonaan hävittää tai ainakin huomattavasti supistaa ja siten saada miehet hyödyllisempiin töihin. Edelleen olisi tärkeätä, että kotirintaman asioihin ja sen tarpeisiin omistettaisiin enemmän huomiota. Tähän saakkahan on ollut vaikeata saada päämajaa ja puolustuslaitosta yleensä ymmärtämään, että taälläkin täytyy "tupen heilua", että töitä täytyisi tehdä ja että sitä varten tarvittaisi väkeä. Aikanaan tehtiin kyllä verraten yksityiskokhtainen lomauttamissuunnitelma. Se oli siihen aikaan, jolloin kuviteltiin Pietarin aivan lähiaikoina kukistuvan. Silloin laadittiin lomauttamissuunnitelma, jonka mukaan n. neljännesmiljoonaa sotilasta pääsisi kotiinsa. Jos se olisi voitu toteuttaa, olisivat asiat nyt aivan toisin täällä kotirintamalla. Niin ei kuitenkaan käynyt. Johtuen siitä, että linjat rintamilla ovat pysähtyneet, on lomauttamista kuitenkin voitu osittain toteuttaa. Tähän saakka on kai noin 50.000 miestä voitu päästää kotiin. Ja tätä lomauttamista jatkuu vielä jonkin aikaa, niin että nykyisten laskelmien mukaan hieman yli 80.000 miestä voisi aivan lähiaikoina päästä kotiin. Mutta tämä lomauttamisjuttu tapahtuu aivan karkean kaavan mukaan, riippuen iästä ja myös, millä rintaman loholla kukin sattuu palvelemaan. Minkäänlaisia muutoksia ei siihen mielellään sallita. Tämä on siksi kaavamainen menettely, että se ei ole kaikissa suhteissa voinut tyydyttää. Jos saataisiin siihen edes jonkinverran joustavuutta, niin moneen työhön ja moneen tehdaslaitokseen voitaisiin tärkeimpiä ammattimiehiä hankkimalla saada aivan toisenlainen vauhti kuin tähän saakka. Samalla kuin lomauttamista olisi jatkettava niin pitkälle kuin nykyinen sota-tilanne sallii, olisi siis koetettava järjestää niin, että tälleista yksilöllistä lomauttamista voisi tapahtua niin paljon kuin siihen on suinkin mahdollisuuksia. Täällä kotirintamalla pitäisi saada käyntiin työt kaikilla tahoilla. Aluksi metsätyöt, keväällä kylvötyöt.

Mutta myös henkisellä alalla. Meillä seisoo yliopisto ja teknillinen korkeakoulu. Osittain koulutkin seisovat. Niissäkin pitäisi voida ainakin jotakin tehdä.

Mitä valtion finansseihin tulee, olisi niihinkin syytä kiinnittää huomiota. Viime aikoina on suoritettu erinäisiä laskelmia siitä, mihin maan finanssit nykyään ajautuvat, ellei saada pysähdystä tai muutosta aikaan. Valtion kuukautiset menot ovat nykyään niin suuret, että niitä ei millään veroilla eikä lainanotoilla voida peittää. Olisi aivan välttämätöntä, että puolustusmenoja voitaisiin supistaa ehkä puolella miljaardilla kuukaudessa, jolloin saataisiin tämä lumi-vyöry pysähtymään. Ne täytyisi myös saada jonkinlaisen ennakkobudjetin alaiseksi, ettei niitä jokainen puolustuslaitoksen palveluksessa oleva henkilö saisi vapaasti ratkaista. Hallituksen olisi voitava päättää, miten laajasti linnoitustöitä suoritetaan, miten suuressa laajuudessa varustusteollisuutta harjoitetaan, mitä ostoja ulkomailta suoritetaan j.n.e.

Vielä eräs pienempi juttu, mutta sanomalehdistön kannalta tärkeä. Olisi suotavaa, että tiedoitus olisi avoimempi kuin mitä se tähän saakka on ollut. On varsinkin kaksi tapausta, jotka ovat herättäneet ikävää huomiota sen vuoksi, että niitä ei ole julkisuudessa mainittu. Ne ovat Ilmarisen upotustapaus ja Suursaaren menetys sen jälkeen, kun se oli ilmoitettu vallatuksi. Herättää epäluottamusta tiedoituslaitosta kohtaan, jos ei tällaisia vastoinkäymisiä voida mainita. - Voin tässä yhteydessä mainita, että eilispäivänä asetettiin jonkinverran kyseenalaiseksi, olisiko toissapäivänä tapahtunutta Kausalon rautatieonnettomuutta julkisuudessa mainittava vai ei. Siihen kuitenkin vastattiin, että totta kai se on mainittava muuten ei kukaan enää usko mihinkään.

Olen edellä eritellyt eräitä ajatuksiani. Se mitä alkuosassa on tullut puhutuksi, on kuvaus siitä, miltä asema nyt näyttää. Loppuosassa, jossa olen koettanut hahmotella meidän asennettamme, täytyisi käsittää jonkinlaiseksi alustukseksi, joka saattaa aiheuttaa keskustelua ja josta ehkä kiteytyy myöhemmin jonkinlainen ohjelma.

Olen puhunut melko avoimesti. Tietysti ei ole tarkoitus, että herrat päätoimittajat ja toimittajat näistä asioista heti ryhtyvät kirjoittelemaan. Mutta jos me keskustelussa saamme jonkin onjeen itsellemme, olisi hyvä, ettei ainakaan päinvastaisella tavalla kirjoitella. Siten välttyttäisiin joutumasta nykyään vallitsevaan propaganda- ja tiedoituskurimukseen, joka tahtoo vetää mukaansa myös meikäläiset lehdet.